

Lukihäiriön vaikutus musiikin opiskeluun

Lisa-Lotta Hyytinen

Opinnäytetyö
Joulukuu 2020
Kulttuuriala
Musiikkipedagogi (AMK)

Tekijä(t) Hyytinen, Lisa-Lotta	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 11/2020
	Sivumäärä 24	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Lukihäiriön vaikutus musiikin opiskeluun		
Tutkinto-ohjelma Musiikin koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Pyykönen, Elina		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia lukihäiriön vaikutusta musiikin opiskeluun. Tutkimuksessa selvitettiin kuinka lukihäiriö voi ilmetä ja miten se vaikuttaa musiikin opiskeluun. Kyselytutkimuksen kautta selvitettiin musiikkipedagogien tietoisuutta lukihäiriöstä ja toimivia tapoja opettaa lukihäiriöistä oppilasta. Tutkimus toteutettiin kirjallisuuskatsauksen sekä kyselytutkimuksen muodossa. Kyselytutkimukseen osallistui kymmenen musiikkipedagogia, johon kuului soitonopettajia, varhaismusiikkikasvatuksen opettajia sekä musiikin hahmotusaineiden opettajia. Kirjallisuuskatsauksen kautta selvitettiin, kuinka lukihäiriö vaikuttaa oppimiseen ja kyselytutkimuksen vastaukset tukivat kirjallisten lähteiden väittämiä. Tutkimuksessa saatiin selville monia tapoja opettaa lukihäiriöistä oppilasta ja useita erilaisia lukihäiriön ilmenemistapoja. Lukihäiriö ilmenee vaikeutena nuotinluvussa ja joskus opittujen asioiden unohtamisena. Toimiviksi opetukseen lisättäviksi keinoiksi ilmeni ainakin värikoodien käytön nuoteissa, kappaleen opetteluun korvakuulolta, ylimääräisen ajan sekä riittävän määrän toistoja auttavan lukihäiriöisen musiikin opiskelijaa hahmottamaan musiikkia. Kirjallisissa lähteissä ja kyselyn vastauksissa tuli esille myös lukihäiriön positiivisia puolia, kuten luontainen musikaalisuus. Kyselytutkimuksen perusteella selvisi, ettei musiikkipedagogien opinnoissa perehdytetä lukihäiriöisten, tai muiden oppimisvaikeuksisten oppilaiden opettamiseen juuri lainkaan. Vastaajat kertoivat, että olisi tärkeää saada koulutusta erilaisten oppijoiden opettamisesta. Tutkimuksesta voi olla hyötyä lukihäiriöstä kiinnostuneille musiikkipedagogeille tai musiikin opiskelijoille. Tutkimuksessa esitetyt lukihäiriön ilmenemistavat voivat auttaa tunnistamaan oppilaan lukihäiriön ja toimiviksi todettuja opetustapoja voi hyödyntää opetuksessa.		

Avainsanat (asiasanat)

lukhäiriö, musiikki, musiikin opiskelu, musiikkipedagogiikka

Muut tiedot (Salassa pidettävät liitteet)

MALLI: Liitteet 1,4 ja 7 ovat salassa pidettäviä, ja ne on poistettu julkisesta työstä. Salassapidon perusteena on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n kohta 17: yrityksen liike-tai ammattisalaisuus. Salassapitoaika on viisi (5) vuotta. Salassapito päättyy 30.9.2024.

Author(s) Hyytinen, Lisa-Lotta	Type of publication Bachelor's thesis	Date 11/2020
	Number of pages 24	Language of publication: Finnish Permission for web publication: x
Title of publication How Dyslexia can affect studying music		
Degree programme Degree program in Music		
Supervisor(s) Pyykönen, Elina		
Assigned by		
Abstract The purpose of the study was to find out possible effects dyslexia might have on studying music. The main goals were to find out how dyslexia presents itself and how it effects learning music. The study consists of a literature review and questionnaire survey. The questionnaire survey had ten participants, who were instrument teachers, early childhood music educators and solfege teachers. The questionnaire survey was made to find out how much music teachers know about dyslexia and ways of teaching dyslexic students. oppilasta. The literature review and the survey answers showed similar ways that dyslexia can be recognised and how it effects learning music. Many ways of teaching dyslexic students were identified thru the study. Dyslexia often manifests itself through difficulties in reading music and forgetting acquired skills. Good ways of teaching dyslexic students are using color codes to help read music, learning to play pieces by ear, providing the student with additional time and enough repetition to learn new skills. Some positive traits of dyslexia were also found via the literature review and questionnaire survey, for example a dyslexic student might be naturally musical. The results of the questionnaire made it clear that dyslexia and other learning disabilities are not thought about in schools when studying music pedagogy. The participants of the questionnaire told that it would be important to get some knowledge of these learning disabilities when studying to become a teacher. The study can be of help to those who are interested in how dyslexia can effect studying music. The results of the study can help identify dyslexia in a student and the ways to teach dyslexics can be used during lessons.		

Keywords/tags (subjects)

dyslexia, music, studying music, music pedagogy

Miscellaneous (Confidential information)

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Tutkimuksen tekeminen	2
3	Yleistä tietoa lukihäiriöstä	3
3.1	Lukihäiriön ilmeneminen.....	3
3.2	Esiintyvyys ja diagnosointi.....	5
3.3	Lukihäiriön positiiviset vaikutukset	6
4	Lukihäiriön ilmenemistavat musiikkia opiskellessa	7
5	Mitä ottaa huomioon lukihäiriöistä opettaessa	11
6	Musiikkipedagogien kyselyn analyysi	13
6.1	Minkä verran lukihäiriöstä tiedetään ja opetetaan?	14
6.2	Lukihäiriön ilmeneminen tunnilla	14
6.3	Miten lukihäiriö huomioidaan?	16
6.4	Tapoja opettaa lukihäiriöistä oppilasta	17
6.5	Vapaa sana	20
7	Pohdinta.....	21

1 Johdanto

Kaikilla on oikeus harrastaa musiikkia, joten opettajilla tulee olla valmiuksia opettaa kaikenlaisia oppijoita. On tärkeää pystyä tarjoamaan kaikille mahdollisuus nauttia musiikin tekemisestä.

Olen opinnäytetyössäni kiinnostunut selvittämään, kuinka lukihäiriö voi vaikuttaa musiikinopiskeluun ja minkälaisia valmiuksia musiikkipedagogeilla on opettaa oppilasta, jolla on lukihäiriö. Tutkimuksessa tutkin minkälaiset ratkaisut ja opetustavat voivat toimia tilanteissa, joissa oppilaan lukihäiriö vaikeuttaa musiikin opiskelua ja kuinka lukihäiriö ylipäättään ilmenee tunnilla. Olen kiinnostunut myös siitä, minkälaista ja minkä verran musiikkipedagogit ovat saaneet perehdytystä erilaisista oppimisvaikeuksista opiskellessaan opettajaksi.

2 Tutkimuksen tekeminen

Opinnäytetyöni keskeisiä aiheita ovat lukihäiriön ilmeneminen musiikinopetuksessa, opetuksen muokkaaminen sopivaksi ja opettajien valmiudet opettaa erilaisia oppijoita. Tavoitteena oli etsiä tietoa lukihäiriöstä ja sen vaikutuksesta musiikin opiskeluun sekä kyselyn avulla kerätä musiikkipedagogeilta käytännön ohjeita, kuinka opettaa lukihäiriöistä oppilasta, kuinka lukihäiriö ilmenee ja kartoittaa heidän valmiuksiaan opettaa oppilasta, jolla on lukihäiriö.

Opinnäytetyöhöni kuuluu kirjallisuuskatsaus, koska haen vastausta tutkimusongelmaan tutkimalla jo olemassa olevaa tietoa (Jamk.fi). Valitsin tarkemmaksi tutkimustavaksi integroivan yleiskatsauksen, jotta pystyn käsittelemään laajasti erilaista materiaalia. Integroiva katsaus on narratiivisen ja systemaattisen katsauksen välimuoto (Salminen, 2011).

Opinnäytetyöhöni kuuluu lisäksi kysely, joka on osa laadullista tutkimusta (SurveyMonkey). Halusin kerätä tietoa monipuolisesti eri puolilta Suomea, joten kyselytyökalulla tehtävä kyselytutkimus oli helpoiten toteutettava. Kyselytutkimus koostui avoimista kysymyksistä, joihin vastaajat vastasivat omin sanoin ja joiden kautta heidän oma äänensä tuli esiin. Määrällinen tutkimus ei sopisi tutkimukseeni, sillä en hae vastauksia, joita voisi mitata määrällisesti.

Kyselyyn vastasi 10 musiikkipedagogia, jotka ovat toimineet alalla muutamasta vuodesta pariinkymmeneen vuotta. He ovat eri soittimien sekä musiikin hahmotusaineiden opettajia. Kysely aloitettiin syyskuussa 2020 ja tulosten käsittely tapahtui syksyn 2020 aikana.

Olen toiminut tutkimusta tehdessäni Jyväskylän ammattikorkeakoulun eettisten periaatteiden mukaisesti. Kyselyyn vastaajille on ilmoitettu anonymiteetistä. Tuloksia kirjoittaessani poistin yksityiskohtaisia tietoja heidän työpaikkoihinsa liittyen anonymiteetin säilyttämiseksi.

3 Yleistä tietoa lukihäiriöstä

3.1 Lukihäiriön ilmeneminen

Lukihäiriössä on kyse kielellisen kehityksen, muistin, hahmottamisen, motoristen taitojen ja järjestelmällisyyden vaikeudesta. Nämä ovat lukihäiriön ensisijaisia ongelmia. Lukihäiriö aiheuttaa myös puheen, auditiivisten ja visuaalisten aistien havainnointiin liittyviä poikkeavuuksia (Oglethorpe, 2002; Reid, 2020). Takalan ym. mukaan nämä johtuvat todennäköisesti heikosta kielen fonologisesta tietoisuudesta, eli henkilön on vaikeaa eritellä puhetta yksittäisiin äänteisiin. Vaikeudet fonologisessa prosessoinnissa siis hankaloittavat äänteiden ja kirjainten yhdistämistä toisiinsa (Takala ym. 2019). Se vaikuttaa olevan huonolla tasolla suhteessa henkilön

muihin kykyihin, jonka vuoksi henkilö saattaa yleensä suoriutua hyvin, mutta tietyillä alueilla hänellä on merkittäviä vaikeuksia.

Lukemisen sujuvuuden ongelmat ovat lukihäiriön keskeisimpiä ongelmia. Henkilölle jolla on lukihäiriö, äänteiden ja kirjainten yhteyttä on vaikea tunnistaa ja äänteiden keston tunnistaminen voi olla vaikeaa (Takala ym. 2019). Fonologisen prosessoinnin heikkous näkyy ongelmina oikeinkirjoituksessa, jolloin samalta näyttävät kirjaimet (esimerkiksi b-d) saattavat kääntyä, kirjaimet voivat vaihtaa paikkaa, kirjain tai tavu saattaa puuttua tai sanan loppu voi jäädä kokonaan pois. Audiitiivisesti lähellä olevat kirjaimet esimerkiksi m, n ja l voivat sekoittua. Nämä haasteet hidastavat ja vaikeuttavat lukemalla oppimista (Takala ym. 2019).

Henkilöllä voi olla ongelmia palauttaa mieleen hänelle tuttuja sanoja kuten värejä, numeroita, kirjaimia tai esineiden nimiä varsinkin nopeassa tahdissa (Kairaluoma ym. 2013). Takala ym. sekä Oglethorpe huomauttavatkin, että ajallisesti rajoitetut tehtävät usein aiheuttavat ongelmia henkilölle, jolla on lukihäiriö.

Toissijaisia lukihäiriön aiheuttamia ongelmia ovat huono keskittymiskyky, huono itsetunto, ahdistuneisuus ja ailahteleva käyttäytyminen. Toissijaiset ongelmat johtuvat yleensä ensisijaisista vaikeuksista (Oglethorpe, 2002).

Lukihäiriö aiheuttaa usein vaihtelevaa menestystä koulussa. Reid (2020) huomauttaa, että joskus oppilas näyttää unohtaneen täysin edellisellä tunnilla oppimansa asiat, tai hän suoriutuu yllättävän huonosti jossain tietyssä aineessa. Yllättävän huono suoriutuminen on piirre, joka voi johtaa harkitsemaan lukihäiriön tutkimista. Koska oppilaan osaaminen eri kouluaineissa saattaa olla hyvin vaihtelevaa, se voi usein aiheuttaa turhautumista sekä johtaa itsetunnon ja motivaation laskuun, (Reid, 2020). Myös heikko kirjaintuntemus, hidas nimeäminen ja heikkoudet kielellisessä lyhytmuistissa ennustavat lukihäiriötä (Takala ym. 2019). Lukihäiriötä voi epäillä myös silloin, kun lapsi ei näytä olevan kiinnostunut lukemisesta (Lyytinen H. & Lyytinen P. 2015; 2016).

Lukihäiriön lisäksi henkilöllä saattaa usein esiintyä muitakin oppimiseen vaikuttavia ongelmia, esimerkiksi toiminnanohjauksessa, tarkkaavaisuudessa, motorisissa taidoissa tai hänellä voi olla matematiikan oppimisvaikeus. Yleensä juuri häiriöiden yhtäaikaisuus, eli komorbiditeetti, aiheuttaa vaikeuksia oppimisessa (Takala ym., 2019; Light ja DeFries, 1995). Kuten aikaisemmin mainittiin, lukihäiriöön kuuluu usein toissijaisia ongelmia, joten on tärkeää tarkkailla, johtuuko esimerkiksi keskittymisen vaikeudet lukihäiriöstä, vai onko oppilaalla lukihäiriön lisäksi tarkkaavaisuushäiriö.

3.2 Esiintyvyys ja diagnosointi

Lukihäiriötä yleensä esiintyy monella henkilöllä samassa suvussa (International Dyslexia association; Takala ym, 2019). Lukihäiriön mahdollisuus jopa nelinkertaistuu, jos sitä esiintyy suvussa. Arvioidaan, että noin kymmenellä prosentilla lapsista on lukemiseen liittyviä vaikeuksia (Lukimat).

Lukihäiriö.fi- sivuston mukaan kouluissa kartoitetaan lukihäiriön mahdollisuutta erilaisilla luetun ymmärtämisen testeillä. Useissa toisen asteen oppilaitoksissa järjestetään kaikille opiskelijoille lukihäiriön seulontatesti ensimmäisenä vuonna. Oppilaan vahvuudet saattavat viivästyttää diagnosointia, koska vahvuudet voivat yleensä kompensoida hidasta lukemista ja muita koulunkäyntiin liittyviä haasteita. Tämän vuoksi lukihäiriö saatetaan huomata vasta myöhemmällä iällä, esimerkiksi lukiossa, kun opiskeltavan tekstin määrä kasvaa moninkertaiseksi ja tekstien rakenteet ja ominaisuudet muuttuvat monimutkaisemmiksi (dyslexiada.org). Lukihäiriö on tärkeä havaita aikaisessa vaiheessa, jotta oppilas välttyy huonon koulumenestyksen aiheuttamalta itsetunnon heikkenemiseltä ja motivaatio-ongelmilta (Takala ym, 2019).

3.3 Lukihäiriön positiiviset vaikutukset

Lukuiset haasteet ja epäonnistumiset johtavat parhaimmassa tapauksessa periksiantamattomuuteen ja sinnikkyYTEEN. Reiff ja Ofiesh (2016) muistuttavat, että epäonnistuminen ei ole loppu, vaan se johtaa uusiin, erilaisiin ratkaisuihin. Ihmiset, jotka ovat joutuneet tekemään kovasti töitä selvittääkseen tehtävistä, joista muut ovat selvinneet helposti ja yksinkertaisesti, oppivat kehittämään lukuisia erilaisia tapoja selvittää niistä. Tällaisesta taidosta on hyötyä, sillä silloin oppii huomaamaan pystyvänsä hyviin tuloksiin riittävällä panostuksella. Reiff ja Ofiesh mainitsevat esimerkin Thomas Edisonista, joka epäonnistui tuhansia kertoja kehittäessään lamppua, mutta hän kuittasi asian sanomalla, ettei väärin tekeminen ollut epäonnistumista, vaan sen avulla saattoi poistaa keinot, jotka eivät toimineet (Reiff & Ofiesh, 2016). Tällä tavalla voisi rohkaista sellaista henkilöä, joka kohtaa haasteita oppimisvaikeuden vuoksi. On hyvä pitää mielessä, että hyväksymällä omat heikkoudet vältytään syyllistämästä itseä turhaan ja se mahdollistaa itselle sopivien oppimistapojen löytämisen (Reiff&Ofiesh, 2016).

Henkilö, joka joutuu keksimään erilaisia ratkaisuja suoriutuakseen tehtävistä, voi oppia käyttämään mielikuvitustaan sellaisissakin tehtävissä, joihin olisi olemassa jokin geneerinen suoritustapa (Reiff, 2016). Myös Oglethorpe mainitsee, että lukihäiriöisen henkilön rikas mielikuvitus usein auttaa ongelmien ratkaisussa (Oglethorpe, 2002). Lukihäiriöisellä henkilöllä on usein kehittynyt ongelmanratkaisukyky ja taipumus pyrkiä työskentelemään alalla, jossa hyödynnetään idearikasta ajattelutapaa. Tällaiset uudet tavat voivat olla esimerkiksi työpaikalla kiinnostavampia kuin perinteiset. Taiteilija, muotoilija, arkkitehti, muusikko, valokuvaaja, näyttelijä ja muut luovien alojen tehtävät ovat yleisiä aloja, mille lukihäiriöinen henkilö usein hakeutuu (Reiff, 2016; Made by Dyslexia).

Vaikka lukihäiriöisellä oppilaalla saattaa olla vaikeuksia lukea nuotteja, hänellä voi olla erittäin hyvä kinesteettinen muisti, eli liike- tai lihasmuisti (Oglethorpe, 2002). Lukihäiriö saattaa siis jäädä opettajalta huomaamatta, jos opettaja ei huomaa ettei oppilas lue nuottia soittaessa, mutta soittaa silti hyvin. Oglethorpe muistuttaa, että lukihäiriöisen oppilaan on hyvästä kinesteettisestä muistista huolimatta tärkeää

oppia tulkitsemaan nuotteja tarkasti ja soittamaan kaikki oikealla tavalla heti alusta. Pelkällä korvakuulolla opettelu lisää virhealttiutta ja pelkkään kinesteettiseen muistiin tukeutuminen saattaa aiheuttaa sen, että mahdolliset virheet jäävät muistiin pysyvästi (Oglethorpe, 2002).

Eräät menestyneet lukihäiriöiset henkilöt ovat sanoneet saavutustensa olevan heidän lukihäiriönsä ansiota (Reiff, 2016). Vuonna 2017 YouGovin tekemässä tutkimuksessa (Made by dyslexia) kerrotaan, että 84% lukihäiriöstä kärsivistä henkilöistä tunnistavat hyvän ongelmanratkaisukyvyyn sekä luovan ajattelutavan lukihäiriön vahvuuksiksi, kun taas muista vastaajista vain 12% liitti ne lukihäiriöön. Tutkimuksessa kerrotaan myös, että vain 3% muista vastaajista ajatteli, että lukihäiriöstä voi ylipäänsä olla hyötyä. Muita Made by Dyslexian tutkimuksissa esitettyjä yleisiä lukihäiriöisten vahvuuksia ovat esimerkiksi visuaalinen ja mielikuvituksellinen hahmottaminen, analyyttinen ajattelutapa ja kyky löytää ongelmien ydin. The Telegraph- lehti kertoi GCHQ:n, (Government Communications Headquarters, eräs brittiläinen tiedustelu- ja turvallisuuspalvelu) palkkaavan vuonna 2014 yli sata henkilöä, jolla on lukihäiriö. Työtehtävät vaativat analyyttistä ajattelutapaa, loogista ajattelua, monimutkaisen tiedon käsittelyä ja tietojen erittely taitoa. Sanallinen päättely on monien dyslektikoiden vahvuus. Vaikka lapsella olisi vaikeuksia oikeinkirjoituksessa, hän saattaa pystyä kertomaan sanallisesti rikkaita ja mielikuvituksellisia tarinoita (Made by Dyslexia 2017; Takala ym., 2019).

4 Lukihäiriön ilmenemistavat musiikkia opiskellessa

Nuottien lukemista voi verrata uuden kielen oppimiseen, sillä nuottien symbolien oppiminen vaatii dekoodausta (Reid, 2020). Dekoodaus on lukemaan oppimista äänne kerrallaan ja se on perustana sujuvalle lukutaidolle (Takala ym. 2019).

Opetellessaan lukemaan nuotteja oppilaan täytyy lukea jokainen nuotti ja merkintä yksi kerrallaan ja opetella niiden sävelet ja merkitykset. Lukihäiriöisen henkilön voi

olla erittäin vaikeaa tai mahdotonta saavuttaa sujuva lukutaito. Lisäksi Nikitidou (2017) huomauttaa, että musiikkitermistö on usein italiaksi, saksaksi tai ranskaksi, mikä voi vaikeuttaa niiden oppimista, jos se on oppilaalle vieras kieli (Nikitidou, 2017).

Lukihäiriöisillä musiikin opiskelijoilla on huomattu monia erilaisia vaikeuksia nuotinluvun suhteen. Yksi syy vaikeuksille voi olla se, että nuotit ovat keskenään samannäköisiä. Lukihäiriöiselle henkilölle nuottiviivaston viivat voivat näyttää sulautuvan yhteen, samalla tavalla kuten tekstikin saattaa sulautua (Reid, 2020). Nuottien sekoittumista voi verrata Takalan ym. esimerkkiin kirjainten b- ja d-sekoittumisesta. Nikitidoun (2017) mukaan oppilaalla voi olla vaikeuksia hahmottaa, onko nuotti viivalla vai viivojen välissä tai sitä, kulkeeko melodia ylös vai alaspäin. Jotkut lukihäiriöiset oppilaat saattavat soittaessaan hypätä taukojen, nuottien tai jopa rivien yli, jos nuottien seuraaminen on heille haastavaa (Oglethorpe, 2002; Nikitidou, 2017). Oglethorpe mainitsee, että lukihäiriöinen oppilas saattaa soittaa kappaleeseen ylimääräisiä ääniä, samalla tavalla kuin hän saattaa lisätä sanoihin päätteitä tai kääntää sanan monikkomuotoon tekstiä lukiessaan (Oglethorpe, 2002). Hän kertoo esimerkin oppilaasta, jolle lukeminen oli niin haastavaa, ettei hän kyennyt tulkitsemaan nuottia lainkaan, ennen kuin oli kokeillut soittaa kappaletta. Hänellä oppiminen siis tapahtui käänteisesti verrattuna tavanomaiseen opetustapaan, eli hän oppi ainoastaan, jos sai ensin kokeilla soittaa kappaletta ja vasta sen jälkeen tutkia, millä tavalla kappale pitäisi soittaa. Opettajan on siis oltava tarkkana, että oppilas kokeilee erilaisia tapoja sisäistää opetettava asia, sillä se voi olla päinvastoin opettajan odotuksia (Oglethorpe, 2002).

Nikitidou kertoo, että oppilas, jolla on lukihäiriö, voi tulkitä alaspäin osoittavan nuotin varren matalammaksi nuotiksi, kuin nuotin, jossa nuotin varsi osoittaa ylöspäin. Myös se, kummalla puolella nuotin varren pitää olla on aiheuttanut ongelmia. Hän kertoo erään harjoituksen, jossa oppilaat laittavat itse nuottien varret nuotteihin auttaneen muistamaan kummalle puolelle nuotin varsi tulee. Nikitidou ja Oglethorpe molemmat suosittelevat jättämään pois nuotista sellaiset merkinnät, jotka tuntuvat oppilaan mielestä ylimääräiseltä (Oglethorpe, 2002; Nikitidou, 2017). Nuottia on siis järkevää muokata mahdollisimman yksinkertaiseksi ja mukavaksi

lukea. Värien käyttö voi olla hyvä keino selkeyttää nuottia, mutta on oltava tarkkana, ettei värejä käytetä liikaa. Voi olla tehokkainta käyttää vain kahta väriä nuotissa, jotta se pysyy siistinä eikä oppilas takerru nuottiin liikaa (Oglethorpe, 2002).

Koska lukihäiriöön kuuluu vaikeus lukea tekstiä nopeasti ja löytää tekstistä punainen lanka, lukihäiriöisen henkilön voi olla vaikeaa tunnistaa kokonaisuudesta tärkeimmät sanat, minkä takia usein joutuu lukemaan jokaisen sanan yksitellen (Reid, 2020). Sen vuoksi nuotinlukukin on hidasta ja nuottien seuraamisessa voi olla haasteita (Nikitidou, 2017). Harjoitus, jossa opettajan soittaessa oppilaan on kerrottava, missä kohtaa hän soitti väärin, tai mihin kohtaan opettaja lopetti soiton voi auttaa nuotinluvun sujuvoittamisessa (Oglethorpe, 2002; Nikitidou, 2017).

Soittimen soitto vaatii moneen asiaan keskittymistä samanaikaisesti ja nopeasti. Nuottien lukeminen, soittimen sormitusten muistaminen ja äänen muodostaminen yhtäaikaaisesti on raskasta työmuistille. Lisäksi yhtyeharjoituksissa on katsottava muita soittajia tai kapellimestaria (Reid, 2020). Huono työmuisti vaikeuttaa esimerkiksi sormitusten ja kappaleen kuulokuvan muistamista. Nikitidoun mukaan nuotinluvussa työmuistin heikkous voi näkyä esimerkiksi teoksen kertauksien unohtamisessa, jolloin oppilas saattaa alkaa kertaamaan kohtaa, jonka on jo kerrannut. Hän mainitsee erääksi ratkaisuksi nuottien muokkaamisen niin, että kertaus kirjoitetaan auki nuottiin, jolloin kertausmerkkejä ei tarvita (Nikitidou, 2017). Toinen tapa helpottaa nuotinlukua on käyttää värikoodeja sävellajien hahmottamiseksi. Oppilaalla voi olla vaikeuksia muistaa tilapäinen etumerkki koko tahdin ajan, jolloin tahdin värittäminen yhdellä värillä voi auttaa sen muistamisessa (Oglethorpe, 2002).

Heikko työmuisti ei vaikeuta pelkästään nuotinlukua. Lukihäiriöinen saattaa unohtaa ottaa tunnille mukaan nuotteja ja muuta soittotuntiin liittyvää (Reid, 2020). Nikitidou kertoo, että oppilas on joskus tullut tunnille ilman soitinta. Oppilas ei välttämättä muista missä ja milloin tunti on tai mitä pitää harjoitella ja millä tavalla, jonka vuoksi hän on todennut hyväksi tavaksi laittaa oppilaan läksyvihkoon kuvia koskettimista ja minimoida sanallisia ohjeita. Hän on myös todennut, että oppilaan vanhemmille on

hyvä lähettää harjoitteluohjeet siltä varalta, että oppilas sattuu unohtamaan ne (Nikitidou, 2017).

Tekstin asettelu on tärkeää lukihäiriöiselle, varsinkin jos hän oppii parhaiten visuaalisilla keinoilla. Usein oikealla tavalla aseteltu teksti helpottaa sen tulkintaa ja hahmottamista (Reid, 2020). Palautteen, nuotteihin tehtyjen merkintöjen ja harjoitteluohjeiden on tärkeää olla selkeästi kirjoitettu, jotta oppilas saa niistä kaiken hyödyn, eikä hänellä kulu energiaa niiden lukemiseen ja tulkitsemiseen. Oglethorpe suosittelee tarkkojen harjoitteluohjeiden laatimista, sillä lukihäiriöisen oppilaan voi olla vaikeaa siirtyä tehtävästä toiseen, etenkin jos ensimmäinen tehtävä on ollut mieluisin. Hän muistuttaa, että oppilas tarvitsee tämän järjestämiseen apua, joten on opettajan tehtävä auttaa ohjeiden tekemisessä (Oglethorpe, 2002).

Reid mainitsee, että voi olla hyödyllistä pitää luokassa jatkuvasti esillä tärkeitä ohjeita tai muistutuksia. Jos esimerkiksi etumerkkien järjestyksen muistaminen on vaikeaa, listaa niiden järjestyksestä voi pitää esillä niin kauan, kunnes oppilas on sisäistänyt sen. Listojen ja kaavioiden tekeminen voi olla tärkeää lukihäiriöiselle oppilaalle. Sen avulla hän pystyy esimerkiksi lajittelemaan tehtäviä, muistamaan kaiken tarvittavan, hahmottamaan mitä hän jo osaa, ja priorisoimaan tehtäviään (Reid, 2020) ja kuten aikaisemmin mainittiin, visuaalinen oppija muistaa asiat parhaiten, kun saa kirjoittaa ne itse (Oglethorpe, 2002).

Useita aisteja käyttävät opetustavat helpottavat automatisoimaan taitoja. Asioita voi oppia esimerkiksi kuulemalla, sanomalla ja kinesteettisesti. Taitoja on hyvä opettaa erilaisissa tilanteissa, jolloin oppilas ymmärtää oppimansa taidon erilaiset käyttötavat. Reid (2020) käyttää sanaa *over-learning* opetustavasta, jolloin yhtä asiaa opetetaan käyttäen monia eri aisteja. Taitojen automatisoimiseksi Reid kertoo esimerkin, että lukihäiriöisen on hyvä lukea paljon omaa tasoaan helpompia kirjoja (Reid, 2020). Hänen mukaan lukihäiriöinen oppilas saattaa unohtaa jonkun harjoitellun asian esimerkiksi viikonlopun aikana, jos ei harjoittele taitoa jatkuvasti (Reid, 2020). Tämän vuoksi voisi kuvitella lukihäiriöiselle musiikinopiskelijalle olevan hyötyä siitä, että välillä soittaa helpompia kappaleita nuotinlukutaidon ylläpitämiseksi.

Muistamisen helpottamiseksi on hyödyllistä käyttää monia eri aistien käyttöä vaativia tapoja (Reid, 2020). Myös Nikitidou kertoo lukihäiriöisten oppilaiden hyötyvän erityisen paljon opetustavoista, jossa hyödynnetään monia aisteja (Nikitidou, 2017). Oglethorpe esimerkiksi suosittelee, että oppilas kirjoittaa itse ohjeet muistiin, varsinkin, jos hän on visuaalinen oppija (Oglethorpe, 2002). Reidin mukaan keskusteleminen ja ohjeiden toistaminen auttaa oppilasta muistamaan ohjeita paremmin, kuin pelkkä kirjallinen ohjeistus. Joillekin keskustelu toimii samalla tavalla, kuin ”ääneen ajattelu”. Sen kautta löytää varmemmin punaisen langan ja saattaa keksiä erilaisia ratkaisuja (Reid, 2020). On tärkeää ymmärtää, että musiikin opetteluun on tärkeää liittää näkö- kuulo ja tuntoaistit, koska musiikin kuuntelukin käyttää kaikkia niitä aisteja (Oglethorpe, 2002).

5 Mitä ottaa huomioon lukihäiriöistä opettaessa

Opettajien on tärkeää huomioida jokaisen oppilaan yksilölliset tavat oppia, jotta oppimista ja kehitystä on mahdollista seurata mahdollisimman tarkasti (Reid, 2020). Opettajalla on tärkeä tehtävä saada kohdalleen oppilaan työetiikka, panostus, halu menestyä ja oppia (Reiff, 2016). Lukihäiriöisen oppilaan on tärkeää tietää, että hän joutuu luultavasti tekemään huomattavasti enemmän töitä oppimisen eteen kuin muut oppilaat (Oglethorpe, 2002).

Blackburn (2015) muistuttaa, että kehuminen lisää motivaatiota oppia lisää. Oppilaat, joilla on vaikeuksia koulussa, eivät välttämättä usein kuule kehuja. Kehuminen voi parantaa oppilaan ja opettajan suhdetta kun opettaja tuo ilmi, että oppilaan panostus ja edistys on huomattu. Opettajan tulee kuitenkin kehua, vasta kun oppilas on saavuttanut tavoitteen, sillä liian helposta tehtävästä kehuminen voi oppilaan mielestä vaikuttaa siltä, että opettajalla on hänelle matalat tavoitteet (Blackburn, 2015). Oglethorpen mukaan palautetilanteessa on tärkeää käydä oppilaan kanssa läpi, mitkä asiat häneltä onnistuivat ja opettaa oppilaan vahvuuksien mukaan. Mitä

enemmän oppilaan vahvuuksiin kiinnittää huomiota ja kehitystä tarkkailee , ja mitä tarkemmin opettaja suunnittelee oppilaan opetusta sitä nopeammin oppilaan taidot kehittyvät (Oglethorpe, 2002).

Oppilaita on tärkeä muistuttaa, ettei epäonnistuminen ole vaarallista. Opimme usein ajattelutavan, jonka mukaan epäonnistumiset ovat heikkoutta, vaikka kuten aikaisemminkin mainittiin, nimen omaan haasteiden kautta opitaan uusia toimintatapoja ja kehitetään uusia ratkaisuja (Reiff, 2016).

Onnistumisen kokemukset auttavat ylläpitämään motivaatiota, minkä vuoksi oppilaan vahvuuksiin keskittyminen on tärkeää (Uusitalo-Malmivaara, 2015). Tunnistamalla omia vahvuuksiaan oppilas oppii tiedostamaan minkälaiset toimintatavat sopivat itselleen parhaiten ja muuttaa käsityksiään omista kyvyistään. Hän pystyy tunnistamaan, milloin hänen on syytä pyytää apua ja milloin taas pystyy selviytymään haasteista yksin (Reiff,2016). Oppilas ei välttämättä osaa tehdä tällaista analyysiä ilman ulkopuolisen kannustusta, joten on opettajan tehtävä huomauttaa oppilaalle hänen vahvuuksistaan. Henkilö, joka on joutunut paljon analysoimaan omaa oppimistyyliään, vahvuuksiaan ja heikkouksiaan osaa etsiä tarkasti itselleen sopivia tehtäviä esimerkiksi työmaailmassa. Usein hän tietää tarkasti mihin tähtää ja nauttii siitä, mitä tekee (Reiff, 2016; Made by Dyslexia 2017).

Lukihäiriö vaikuttaa usein henkilön minäkuvaan, jolloin hänellä saattaa olla itseään kohtaan matalammat odotukset kuin mihin hän oikeasti kykenisi. Hän voi esimerkiksi välillä tuntea itsensä tyhmäksi. Akateemisten vaikeuksien vuoksi hänen motivaationsa opiskelua kohtaan saattaa olla huono (International Dyslexia association). Made by Dyslexian tutkimuksessa (2017), kerrotaan monien usein tuntevan itsensä tyhmäksi tai vihaiseksi lukihäiriön aiheuttamien vaikeuksien vuoksi. Monet lukihäiriöiset henkilöt ovat voineet kuulla olevansa alisuoriutujia tai etteivät sovi muottiin (International Dyslexia association). Toisaalta monet lukihäiriöiset tietävät olevansa älykkäitä, mutta tuntevat, etteivät kykene jäsentämään ajatuksiaan haluamallaan tavalla, joka usein aiheuttaa hermostumista ja turhautumista. Näiden vuoksi oppilaan vahvuuksiin keskittyminen on erittäin tärkeää ja oppilasta on opetettava niiden mukaan (Oglethorpe, 2002).

Monesti opetuksessa keskitytään korjattaviin ja paranneltaviin asioihin, vaikka Reiffin (2016) ja Oglethorpen (2002) mukaan todellisuudessa oppilaan vahvuuksiin ja taitoihin keskittymisellä on tehokkaampia vaikutuksia. Koulussa saatua kritiikkiä voi tasapainottaa keskittymällä oppilaan taitoihin. Oppilaan on tärkeää oppia itse tiedostamaan vahvuutensa. Motivaatioon vaikuttaa realististen ja jatkuvien tavoitteiden asettaminen. Tavoitteiden tulee olla sopivan haastavia ja niitä laatiessa tulee ottaa huomioon oppilaan vahvuudet, heikkoudet sekä tarpeet (Reiff, 2016; Reid, 2020). Esiintymisien ja tutkintojen odotukset on tärkeää muistaa pitää realistisina (Nikitidou, 2017). Lukihäiriöstä kärsivä oppilas on vaarassa menettää motivaationsa jos hän ei tunne edistyvänsä, jonka vuoksi opettajan on käytettävä riittävästi aikaa oppilaan opettamisen suunnitteluun, jotta kehitystä voi tapahtua ja oppilas tuntee onnistuneensa (Oglethorpe, 2002).

6 Musiikkipedagogien kyselyn analyysi

Opinnäytetyöni kyselytutkimukseen osallistui kymmenen musiikkipedagogia. Joukossa oli instrumenttiopettajia, varhaiskasvatuksen opettajia ja musiikin hahmotusaineiden opettajia. Osa vastauksista sopii ryhmäopetukseen ja osa instrumenttiopetukseen. On tärkeää muistaa, etteivät kaikki tavat sovi kaikille ja on opettajan tehtävä auttaa löytämään oppilaalle sopivat harjoittelu- ja oppimistavat.

Kyselyn kysymyksien 2-4 vastauksissa esiintyi samoja väittämiä kuin käyttämissäni lähteissä, jonka vuoksi vastaukset vaikuttavat luotettavilta ja opetuskeinot toimivilta.

Kyselyssä kysyttiin seuraavat kysymykset:

1. Mitä tiedät lukihäiriöstä? Minkälaista opetusta lukihäiriöön liittyen olet saanut opiskellessasi opettajaksi?
2. Miten oppilaan lukihäiriö on näkynyt tunnilla?
3. Minkälaisia asioita pitää ottaa huomioon tällaisen oppilaan kohdalla?
4. Minkälaiset opetustavat ovat toimineet parhaiten?

6.1 Minkä verran lukihäiriöstä tiedetään ja opetetaan?

Ensimmäisen kysymyksen, *“Mitä tiedät lukihäiriöstä? Minkälaista opetusta lukihäiriöön liittyen olet saanut opiskellessasi opettajaksi?”*, tarkoituksena oli kartoittaa musiikkipedagogien tietoisuutta lukihäiriöstä ja selvittää, miten lukihäiriöön perehdytään pedagogisissa opinnoissa.

Neljä vastaaja kertoi tietävänsä hyvin vähän lukihäiriöstä. Kahden vastaajan tietämys lukihäiriöstä perustui omiin tai läheisten kokemuksiin lukihäiriöstä.

Kuusi vastaajaa ilmoitti, etteivät olleet saaneet perehdytystä lukihäiriöisen oppilaan opettamisesta musiikkipedagogin opinnoissaan, mutta kaksi heistä kertoi osallistuneensa erilliselle kurssille, jolla käsitellään erilaisia oppimisvaikeuksia. Yksi vastaaja mainitsi käsitelleensä lukihäiriötä instrumenttididaktiikan tunneilla.

Lisäksi yksi vastaaja kertoi saaneensa työpaikan puolesta musiikkiopistossa täydennyskoulutusta oppimisvaikeuksisten oppilaiden kanssa työskentelyyn.

6.2 Lukihäiriön ilmeneminen tunnilla

Kuusi vastaaja kertoi oppilaan lukihäiriön ilmenevän nuotinluvun vaikeutena, hitaana omaksumisena ja taitojen oppimisen vaativan erityisen paljon toistoja ja ylimääräistä aikaa.

Erään vastaajan mukaan, he olivat joutuneet jokaisella tunnilla opettelemaan samat asiat uudelleen. Tämä sopii aikaisempaan väitteeseen siitä, että joskus vaikuttaa siltä, että oppilas on unohtanut kaiken edellisellä tunnilla opitun (Reid, 2016). Tämän takia opettajan on tärkeää muistaa, että edellisen tunnin asioita pitää luultavasti kerrata seuraavilla tunneilla useasti ja eri tavoilla, ennen kuin niistä voidaan siirtyä haastavampaan harjoitukseen (Oglethorpe, 2002).

Visuaalisen hahmotuksen haasteet, joita vastaajat mainitsivat olivat saman tyyliisiä, kuin Nikitidoun esittämät nuotinluvun haasteet. Muutama vastaaja oli hänen kanssaan samaa mieltä siitä, että oppilaalle saattoi olla epäselvää onko kyseessä e1, g1, vai h1- sävel, tai vaihtoehtoisesti f1, a1, vai c2. He mainitsivat myös, että oppilaalla oli välillä vaikeuksia hahmottaa mihin suuntaan melodia kulkee.

Eräs vastaaja kertoi oppilaan välillä aloittaneen soiton väärältä riviltä tai tahdilta, luultavasti samasta syystä, kuin Nikitidou mainitsema oppilas, jolla nuotit ja rivit saattoivat mennä sekaisin.

Eräs vastaaja kertoi, että oppilas on välillä joutunut katsomaan nuottia hyvin läheltä, vaikka hänen näkökykynsä olisi tarkka. Tähän voisi liittyä Oglethorpen mainitsemat vaikeudet lukea nuottia, jossa on paljon merkintöjä (Oglethorpe, 2002). Poistamalla ylimääräisiä merkintöjä oppilaan voisi olla helpompi tarkentaa katse oikeaan kohtaan. Jos oppilas usein hyppää katseellaan rivin yli, samalla värillä rivin lopun ja seuraavan rivin alun värittäminen voi auttaa oppilasta löytämään oikean rivin soittaessaan (Oglethorpe, 2002).

Oppilaalla saattaa olla vaikeuksia hahmottaa mistä virhe ylipäänsä johtuu, eli onko kyseessä väärä nuotti melodiassa vai väärin soitettu rytmi. Eli hahmottamisen haasteet eivät rajaudu pelkästään visuaalisiin tai kuuloon liittyviin haasteisiin, vaan näyttää olevan kokonaisvaltaista.

6.3 Miten lukihäiriö huomioidaan?

Monen vastaajan mukaan mukavan ilmapiirin luominen ja oppilaan kannustaminen auttavat pitämään soittoharrastuksen hauskana ja motivoivana. Kiireetön ilmapiiri ja ymmärrys ovat tärkeitä oppimisen kannalta. Oppilaan on tärkeä tuntee, että voi olla oma itsensä ja joskus tunnilla onkin tärkeää puhua oppilaan omista tuntemuksista, vaikka soitto jäisi vähemmälle (Oglethorpe, 2002).

Eräs vastaaja muistutti, että vaikka nuotin luvussa esiintyisi huomattavia ongelmia, lukihäiriö ei estä hyvää tulkintataittoa ja muusikkoutta. Oppilas on saattanut esimerkiksi oppia kappaleet yllättävän nopeasti ulkoa, vaikka lukeminen olisi vaikeaa.

Eräällä vastaajalla oli positiivinen huomio lukihäiriöstä.

”...osa saattaa olla huippumusikaalisia, jotka ovat oppineet niin hyvät työskentelytavat, että heidän lukihäiriötään ei huomaisi, ellei tietäisi”

Oglethorpe mainitsee, että moni lukihäiriöinen musiikinopiskelija saattaa olla luonnollisesti musikaalinen ja ymmärtävän kappaleen tasapainon (Oglethorpe, 2002).

Monet vastaajat olivat sitä mieltä, että opettajan on tärkeää löytää oppilaalle sopiva etenemistahti ja osattava antaa riittävästi aikaa omaksumiselle sekä pysyä kärsivällisenä. Eräs vastaaja mainitsi, että opettajan on myös tärkeää tiedostaa, milloin on syytä sallia virheitä. Eräs vastaaja huomauttaa, että vaikka kappaleet näyttäisivät saman tasoisilta keskenään, jotkut voivat olla vaikeampia hahmottaa, minkä vuoksi ei kannata jumiutua tiettyyn kappaleeseen, vaikka oppilas ei opi sitä. Luultavasti Reid (2020) tarkoitti esimerkiksi tällaista kun kertoi, että oppilaan vaihteleva menestys on lukihäiriön yleinen piirre. Joskus hahmottamisen vaikeudelle ei välttämättä löydetä tarkkaa syytä.

Erään vastaajan mukaan ohjeistus on tärkeää pitää selkeänä ja ohjeita kannattaa antaa sekä suullisesti että kirjallisesti. Oglethorpen mukaan oppilasta saattaa

hyödyttää se, että hän saa kirjoittaa itse ohjeet muistiin ja myös sanoo ne ääneen. Hän kehottaa pitämään kirjaa soittotunneista ja läksyistä oppilasta itseään varten ja opettajan työtä helpottaakseen (Oglethorpe, 2002). Eräs vastaaja kertoi, että oppilasta on tärkeää muistuttaa harjoittelun vastuusta. Kuten aiemmin mainittiin, lukihäiriöisen on tärkeää tietää, että hän joutuu luultavasti tekemään enemmän töitä oppimisen eteen, kuin muut. Oppilaan on tärkeää tietää millä tavalla harjoittelee seuraavaa tuntia varten (Oglethorpe, 2002).

Eräs vastaaja kertoi, että oppilasta itseään usein turhauttaa lukemisen vaikeus, jonka vuoksi nuottien lukemiseen liittyvistä virheistä ei ole tarpeen huomautella jatkuvasti. Toinen vastaaja mainitsi, että riittävä määrä taukoja harjoittelun aikana voi vähentää turhautumista. Eräs vastaaja huomautti, että prima vista- harjoitukset saattavat usein ahdistaa ja turhauttaa tällaista oppilasta erityisen paljon. Tällaisiin harjoituksiin kannattaa luoda sopivan rauhallinen ilmapiiri ja pitää tavoite realistisena.

6.4 Tapoja opettaa lukihäiriöistä oppilasta

Muutama vastaaja kertoi kappaleen osiin pilkkomisen ja yhden osa-alueen harjoittelun kerralla helpottavan kappaleen oppimista. Esimerkkinä kerrottiin rytmien, melodian, harmonian ja lyriikkojen erottamista toisistaan ja yhteen niistä keskittyminen kerrallaan. Oglethorpen mukaan opettajan on tärkeää neuvoa oppilasta keskittymään yhteen asiaan kerralla (Oglethorpe, 2002).

Moni vastaaja huomautti, että toistamalla lyhyitä pätkiä riittävän monta kertaa lihasmuisti kehittyy, eikä oppilaan silloin tarvitse keskittyä nuottien lukemiseen. Oglethorpe kertoo, että riittävät toistot mahdollistavat lihasmuistin kehittymisen, mutta on muistettava, että lihasmuistin kehittäminen vaatii huomattavasti enemmän toistoja, kuin kuulo- ja näkömuistin kehittäminen (Oglethorpe, 2002). Teknisesti haastavien toistettavien pätkien tulee olla lyhyitä, muutaman äänen ryhmistä

muutamiin tahteihin. Myös kokonaisten kappaleiden toistaminen on tärkeää, jotta oppilaan on mahdollista muodostaa siitä kokonaiskuvan.

”Tuntuu, että opiskelijan täytyy osata teos ulkoa, jotta hän pystyy soittamaan sen läpi.”

Eräs vastaaja korosti analyttisen nuottikuvaan liittyvän harjoituksen olevan tärkeä taito oppilaalle, vaikka se olisikin haastavaa ja että uutta materiaalia tulee opetella usein nuotinlukutaidon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Aikaisemmin todettiin, että Reidin (2020) mukaan lukihäiriöisen henkilön on hyvä pitää lukutaitoa yllä lukemalla välillä omaa tasoa helpompia kirjoja. Myös musiikinopiskelija voisi hyötyä omaa tasoaan helpompien harjoitusten soittamisesta välillä. Oglethorpe mainitsi nuotista opetteluun olevan tärkeää lukihäiriöiselle oppilaalle kappaleeseen tutustuessa, koska se vähentää pysyvien virheiden muodostumista (Oglethorpe, 2002). Toinen vastaaja mainitsi saman kuin Oglethorpekin, että nuotin lukeminen on taito, jota oppilas voi kehittää aivan kuten muitakin taitojaan, vaikka se olisi haastavaa. Silloin on otettava huomioon siihen käytettävä aika.

Yksi vastaaja kertoi antaneensa oppilaalle tunnilla harjoitellun tehtävän mukaan kotiin valmistettavaksi tilanteessa, jossa on aikarajoitus, jolloin hän pystyi käyttämään siihen vaaditun ajan.

Eräs vastaaja huomautti kärsivällisyyden olevan opettajan tärkein ominaisuus, sillä oppimisprosessi saattaa viedä paljon aikaa ja vaatia ohjeiden toistamista. Erään vastaajan mukaan ”Välillä pitää fiilistellä ja unohtaa nuotit, jotta tulee onnistunut fiilis”. Oglethorpe mainitsee, että usein oppilaat ovat kiinnostuneempia musiikin tekemisestä, kuin sen kirjoittamisesta tai lukemisesta (Oglethorpe, 2002). On siis tärkeää säilyttää hyvä fiilis tunnilla ja antaa oppilaan oppia omassa tahdissaan. Eräs vastaaja myös muistutti tärkeästä asiasta; *”Myös lukihäiriöstä tai muista*

oppimisvaikeuksista kärsivän pitää saada onnistumisen kokemuksia. Siksi välillä voi hylätä nuottien opettelu ja vaikka vaan fiilistellä musiikkia. Musiikki on huippu harrastus kaikille!”

Nuotinluvun helpottamiseksi vastaajat mainitsivat monia erilaisia visuaalisia apukeinoja. Värikoodien käyttö oli vastaajien suosituin esimerkki. Niiden käytön on huomattu auttavan oppilasta hahmottamaan esimerkiksi etumerkkejä tai aika-arvoja nuotissa. Yksi vastaajista suositteli esiintyvien toistuvien rakenteiden huomioimista, koska se voi sujuvoittaa nuotinlukua. Esimerkiksi sointukulkujen hahmottamisen opettelu mahdollistaa sen, ettei jokaista nuottia tarvitse lukea erikseen.

Eräs vastaaja kertoi, että kuvionuottien käyttö on helpottanut joidenkin nuorimpien oppilaiden nuotinlukutaidon kehittymistä.

Kuten aikaisemmin kävi ilmi, oppilaalla saattaa olla vaikeuksia pitää katse oikealla rivillä, vaikka hänen näkökykynsä olisi normaali. Muutama vastaaja sekä Oglethorpe ovat samaa mieltä, että suurennettujen nuottien käyttö on auttanut tällaisessa tilanteessa. Esimerkkinä kerrottiin myös, että opettaja voi myös seurata nuottia sormella samalla kun oppilas soittaa, joka auttaa oppilasta seuraamaan nuottia katseellaan sujuvammin.

Monet vastaajat suosittelivat kuulonvaraista harjoittelua ja kappaleiden opettelu. Jollekin oppilaalle saattaa olla erityisen tärkeää olla valmis kuulokuva mielessä kappaleen harjoittelua aloittaessa. Muutaman vastaajan mukaan kappaleen opettelu alussa ilman nuottia on helpottanut joitain oppilaita hahmottamaan sen nopeammin, kuin silloin, kun kappaletta on alettu harjoitella suoraan nuoteista lukien. Nuotit on otettu mukaan vasta myöhemmin, eikä lukeminen ei ole vaatinut niin paljo energiaa. Aikaisemmin mainittiinkin Oglethorpen esimerkki oppilaasta, jonka oli soitettava kappaletta ennen kuin hän pystyi ymmärtämään, mitä nuoteissa lukee. Toinen tapa opetella kuulonvaraisesti jonka muutama vastaaja mainitsi on matkiminen, jolloin opettaja soittaa lyhyen pätkän kappaleesta, jonka oppilas sitten toistaa ulkoa. Koska vastauksissa usein mainittiin harjoitusten pilkkominen pieniin osiin, malliksi soitettavan pätkän on myös syytä olla lyhyt.

6.5 Vapaa sana

Kyselyn lopussa vastaajien oli mahdollista kertoa vapaasti ajatuksiaan aiheeseen liittyen.

Eräs vastaaja oli samaa mieltä lähes kaikkien käyttämäni lähteiden kanssa vastatessaan, että kaikki oppilaat tulee kohdata yksilöinä ja on tärkeää luoda hyvä luottamussuhde oppilaaseen.

Kolme vastaajaa muistutti, että oppilaan olisi hyvin tärkeä kertoa opettajalle lukihäiriöstään, koska muuten opettajan on vaikeaa auttaa oppilasta, kun ei tiedä mistä ongelmat mahdollisesti johtuvat.

”Jos lukihäiriö ei ole ollut tiedossa, osaamattomuus on saattanut vaikuttaa siltä, ettei oppilas harjoittele.”

Osa vastaajista valitteli, etteivät tiedä lukihäiriöstä paljoa ja heidän tietonsa siitä perustuvat tuttujen kokemuksiin, tai he ovat osallistuneet erilliselle kurssille, jossa lukihäiriötä on käsitelty.

”Olisi ollut hyvä saada opinnoissa jo apukeinoja lukihäiriöisen oppilaan oppimisen tukemiseksi.”

”Lukihäiriöstä pitäisi puhua enemmän opettajaopinnoissa”

7 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoite oli tutkia lukihäiriön vaikutusta musiikin opiskeluun tutkimalla lukihäiriöön liittyvää kirjallisuutta ja teettämällä musiikkipedagogeille kysely, jossa haetaan vastauksia aiheeseen liittyen. Kyselyssä kysyttiin lukihäiriön ilmenemistavoista, kuinka opetusta voi muokata siihen sopivaksi ja opettajien valmiuksista opettaa erilaisia oppijoita.

Opettajalla on suuri vastuu auttaa jokaista oppilasta löytämään tälle sopivat oppimistavat. Oppilaan oppimistapa saattaa olla täysin käänteinen verrattuna tavanomaiseen opettamiseen. Esimerkkinä voisi olla Oglethorpen mainitsema oppilas, joka ei kyennyt saamaan nuotista mitään irti ennen kuin oli soittanut kappaletta ja tiesi miltä se kuulostaa. On hyvin mahdollista, että tällä tyylillä oppivia oppilaita on paljon musiikkialalla, mutta heidän oppimistyyliään ei ole välttämättä ymmärretty. Pelkkä lukihäiriön tunnistaminenkaan ei tarkoita sopivien oppimis- ja opetustyylien löytämistä, sillä lukihäiriöisten henkilöiden välillä on valtavia eroja.

Opinnäytetyöni lukija voi saada uutta tietoa lukihäiriöstä ja sen vaikutuksista musiikin opiskeluun. Kyselyn tuloksista saa selville erilaisia tapoja, kuinka lukihäiriö voi ilmetä ja opetustapoja, joita musiikkipedagogit voivat hyödyntää opetuksessaan.

Vastaukset voivat myös auttaa tunnistamaan oppilaan lukihäiriön, tai sen kaltaiset vaikeudet. Kyselyn tulokset vaikuttavat luotettavilta, sillä vastausten kesken oli useita yhteneväisyyksiä. Monet vastaajat olivat samaa mieltä, että lukihäiriö ilmenee erilaisina nuotinlukuun liittyvinä vaikeuksina ja oppimisen yleensä vaativan useita toistoja ja paljon ylimääräistä aikaa. Vastauksissa mainittiin useita samanlaisia keinoja opettaa lukihäiriöistä oppilasta, kuin käyttämässäni kirjallisissa lähteissä. Esimerkiksi ohjeistaminen monella eri tavalla, harjoitusten pilkkominen osiin ja eri

tavat helpottaa nuotin lukemista olivat suosittuja vinkkejä sekä lähteissä että kyselyn vastauksissa.

Kyselyn vastauksista ei käynyt ilmi, minkälaista koulutusta lukihäiriöön liittyen vastaajat olivat saaneet opettajaksi opiskellessaan. Vastauksista kuitenkin ilmeni, ettei lukihäiriöön perehdytetä pedagogisissa perusopinnoissa juuri lainkaan. Osa vastaajista oli käynyt erillisen kurssin liittyen erilaisiin oppijoihin, tai olivat saaneet tietoa lukihäiriöstä tuttaviltaan, joilla on lukihäiriö. Osa vastaajista epäili oppilaallaan olevan lukihäiriö, mutta diagnoosia tai varmuutta ei ollut. Koska muutamat kyselyn vastaajat eivät olleet varmoja ovatko opettaneet henkilöä jolla on lukihäiriö, he eivät voineet vastata varmasti, esimerkiksi toimiviin opetustapoihin liittyen. Monet kyselyn vastaajista korostivat, että oppimisvaikeuksista olisi tärkeää saada perehdytystä opettajaopinnoissa, jotta olisi valmiuksia opettaa kaikenlaisia oppijoita.

Valitsin opinnäytetyöhöni ne lukihäiriön osa-alueet, jotka mielestäni vaikuttavat eniten musiikin opiskeluun. On siis mahdollista että opinnäytetyöni keskittyy erilaisiin haasteisiin, kuin jonkun toisen tekemä opinnäytetyö samasta aiheesta, sillä joku toinen olisi saattanut tulkita lukihäiriöiden eri haasteiden vaikuttavan musiikin opiskeluun.

Kysely oli opinnäytetyölle ja kymmenen vastaajan tutkimukselle sopiva tapa kerätä tietoa, mutta jos kyseessä olisi laajempi tutkimus ja aikaa olisi enemmän, vastaajien henkilökohtaiset haastattelut mahdollistaisivat tarkempien vastausten keräämisen. Tutkimista voisi jatkaa haastattelemalla musiikkipedagogeja ja erityisopettajia, jotka ovat perehtyneet lukihäiriöön tarkasti.

Toinen mielenkiintoinen näkökulma aiheeseen olisi haastatella muusikoita, musiikkipedagogeja ja musiikin opiskelijoita, joilla itsellään on lukihäiriö. Sen kautta voisi saada selville henkilökohtaisia näkökulmia siitä, miten lukihäiriö vaikuttaa esimerkiksi oppimisprosessiin, hahmottamiseen, musikaalisuuteen, luovuuteen ja itsetuntoon. Olisi myös mielenkiintoista selvittää lukihäiriöisten itselleen keksimiä oppimistapoja jotka ovat auttaneet heitä selviämään lukihäiriön aiheuttamista haasteista musiikkia opiskellessa, esiintyessä tai opettaessa.

Lähteet

Blackburn, B., 2015. *Motivating struggling learners: 10 ways to build student success*. New York, Routledge.

Connecting the dots. Understanding dyslexia, launch report May 2017: Public perceptions. Toukokuu 2017. Artikkele sivustolla Made by dyslexia. Viitattu 18.7.2020.

http://madebydyslexia.org/assets/downloads/made_by_dyslexia_connecting_the_dots.pdf

Frequently asked questions. N.d. Artikkele sivustolla: International Dyslexia association. <https://dyslexiaida.org/>

GCHQ employs more than 100 dyslexic and dyspraxic spies. 21.9.2014. The Telegraph. Viitattu 18.7.2020.

<https://www.telegraph.co.uk/education/educationnews/11111584/GCHQ-employs-more-than-100-dyslexic-and-dyspraxic-spies.html>

Kairaluoma, L., Torppa, M., Westerholm, J., Ahonen, T., Aro, M., The relation between RAN, phonological and reading skills in adolescence. *Scientific studies of reading*. 17; 315-332.

Laadullisen tutkimuksen tekeminen. N.d. Artikkele SurveyMonkeyn sivustolla. Viitattu 24.7.2020. <https://fi.surveymonkey.com/mp/conducting-qualitative-research/>

Light, J., DeFries, J. 1995. Comorbidity of reading and mathematics disabilities. Genetic and environmental etiologies. *Journal of learning disabilities*.

Lukivaikeuden määritelmä ja esiintyvyys. N.d. Artikkelel Lukimat- sivustolla. Viitattu 18.7.2020. <http://www.lukimat.fi/lukeminen/tietopalvelu/lukivaikeudet-1>

Miten lukivaikeus tunnustetaan? N.d. Artikkelel Lukihäiriö.fi- sivustolla. Viitattu 17.7.2020. <https://www.lukihairio.fi/tunnistaminen/>

Maria Nikitidou – The piano and dyslexia project, 2017.

<https://www.pianonmore.com/the-project> ,

https://www.youtube.com/watch?v=ST_Ki-3npaU

Outi Pylkkä (N.d) Oppimiskäsitykset. Artikkelel sivustolla

<https://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasitykset/kognitiivinen-oppimiskasitys/> . JAMK. Viitattu 29.6

Oglethorpe, S., 2002. Instrumental Music for Dyslexics. Whurr Publishers.

Oppinäytetyön ohjaajan käsikirja. Artikkelisivustolla

<https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/kirjallisuuskatsaukset/> Viitattu 29.6.

Reid, G., 2020. Dyslexia and inclusion : classroom approaches for assesment, teaching and learning. Routledge

Reiff, H., Ofiesh, N., 2016. Teaching for the lifespan: Succesfully transitioning students with learning differences to adulthood. Thousand Oaks : Corwin.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja.

Opetusjulkaisuja 62 Julkisjohtaminen 4. Vaasa.

Takala, M.; Kairaluoma, L.; Aro, T.; Holopainen, L. 2019. Lukivaikeudesta lukitukseen. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 29.6.2020.

Uusitalo – Malmivaara, L. 2015. Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-kustannus

